

בס"ד. יום א' י"ב כסלו תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי בבא בתרא דף קיז – דף קכג (י 31)

א. (1) פרט כמה חלקים נטלו בנות צלפחד בארץ. (2) פרט שיטות ר' יאשיהו ור' יונתן לענין אופן חלוקת הארץ, ומאי נפקא מינה ביניהם, ואיך הקימו הפסוקים, והאם מתניתין מכרחת כאחד מהם.

ב. (1) מה שיטת ר' שמעון בן אלעזר והיאך יליף לה, והאם אפשר לאוקמה למתניתין כוותיה. (2) בני המרגלים ועדת קורח איך נטלו נחלה בארץ, והיאך יליף לה. (3) באר איך ביארה הגמ' לשון "תרבה נחלתו" ומה אמרה כתוצאה מביאור זה.

ג. (1) איך ביארה הגמ' לצווחת בנות צלפחד, האם כתביה קרא לכולהו דצווחי. (2) מה היתה תלונת בני יוסף ליהושע והאם היו עמו בדעה אחת.

ז.1) האם מותר לסמוך על הנס, ומה היה הנס שנעשה ליוכבד. 2) איך סדר ההחשבה במסיבה, ואיך בישיבה, והאם הדבר מוכח ממעשה רבנות צלפחד. 3) מדוע הצרך הכתוב לצוות המצוות למקבלי התורה וגם לבניהם, ובאיזה מצוה נצטוו.

ח.1) מהיכן ילפינן דאיסור הנשואין לבני השבטים האחרים היה רק בדור הראשון. ולאיזה ענין לא נלמד מאותו לימוד, ומאי שנא. 2) מנין דבעינן ג' הדיוטות להתרת נדרים. 3) לענין מה יש נפקא מינה אי יש שאלה בהקדש אי לאו, ומאי סברי בית שמאי. 4) האם בעל וחכם מתירין את הנדר בגוונא חדא, ומהיכן ילפי בית כלל לחלק.

ט.1) באר הבריתא, "מועדי ה' נאמרו שבת בראשית לא נאמרה" "מועדי ה' נאמרו הפרת נדרים לא נאמרה". 2) מה ייחד את ט"ו באב ליום שמחה. 3) באר "יום שכלו בו מתי מדבר".

י.1) מאיזה שבט היה אחיה השלוני ולמאי נפקא מינה. 2) מי הכה את העי ומהיכן ילפינן לה, ומה הקשתה הגמ' לפי זה ומה תירצה. 3) על מי מיוצאי מצרים לא נגזרה גזרה שלא יכנסו לארץ, ומנין ילפינן לה.

יד.1) בידי מי ניתן עשו ומניין, ומה הקשתה הגמ' ומה תירצה.

בהצלחה רבה

תשובות למבחן שבועי בבא בתרא דף קיז-קכג

תשובה א.

1. בקרא דיהושע מבואר דנטלו ד' חלקים. אמנם במתני' נקטי רק לג' חלקים דיש בהן חידוש. והיינו חלק צלפחד גופיה, משום דליוצאי מצרים נתחלקה הארץ. ועוד ב' חלקים של צלפחד גופיה שהי' בכור, וארץ ישראל מוחזקת היא ובכור נוטל בה שניים והחלק הנוסף הוא חלק של אח אביהם שמת במדבר.
2. נחלקו ר' יאשיה ור' יונתן האם לבאי הארץ, והיינו דכתיב לאלה תחלק הארץ, ומאי דכתיב למטות אבות, היינו שהחזירו החלקים לאבותיהן וחזרו והורישו להם [ובתוס' הביאו כמה דעות, האם איירי דווקא באחים, או אפי' בכל ישראל, או דאיירי בכל שבט ושבט בפ"ע, או דאיירי באב שיצא ממצרים ובניו באו לארץ]. וכן סבר ר' לנתן. ור' יאשיה סבר דליוצאי מצרים נתחלקה הארץ כדכתיב לשמות מטות אבותם ינחלו, וכן כתיב "לכם מורשה". ומאי דכתיב לאלה תחלק הארץ, היינו לומר דדווקא כאלה, והיינו מבני כ', דדווקא אלו שבשעת היציאה היו בני כ' נחלו את הארץ. ומתני' דקאמרה דלצלפחד היה חלק, ע"כ דסברה דליוצאי מצרים נתחלקה הארץ.

תשובה ב.

1. דנטלין בין אלו שיצאו ובין אלו שנכנסו. ואם גם יצא וגם נכנס נוטל ב' חלקים [והרשב"ם כ' דאכן כך מבו' בתוספתא. אבל מלישנא דגמ' לא משמע דקאי אאותו אדם. אלא על בניו שאם הוא יצא והם נכנסו, נוטלים ב' חלקים]. וליף ליה מדכתיב קראי גם איוצאי מצרים וגם אבאי הארץ. ושפיר יש לאוקמי למתני' אף כוותיה, דהא אף ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ.
2. בני המרגלים ועדת קורח נטלו רק מכח אבי אביהן או אבי אמותיהן. והיינו דאמרו בנות צלפחד שאביהם לא היה מן המרגלים ואף לא מן המתלוננים שבעדת קורח, דאילו היה מהן, אכן אין לו חלק בארץ.
3. היינו דאזלינן בתר יוצאי מצרים, ומי שהיה אז רב תרבה נחלתו ואף דעתה הוא מועט. ולמ"ד לבאי הארץ נתחלקה, הרי כ"א נטל חלק הראוי לו ולא שייך לומר לרב תרבה ולמעט תמעט, וקשיא להאי מ"ד.

תשובה ג.

1. דכיון שליוצאי מצרים נתחלקה הארץ ומגיע אף לצלפחד חלק, וכיון דאין לו בן הרי הן יורשות, דאם אין בת כבן תתייבם אמנו. ואי נימא דלבאי הארץ נתחלקה, צווחו אמאי לא יטלו מנכסי חפר ע"י נכדיו שהחזירו לו. ולא כתיב לכולהו צווחות, אלא רק לצווחה דאהני, או להיכא דאתי לאשמועינן מידי.
2. אי נימא דליוצאי מצרים נתחלקה הארץ, צווחו דבזמן יציאת מצרים היו מעט, ועתה הם עם רב ולא די להם בנחלתם. ואי לבאי הארץ נתחלקה, צווחו על הא דהיו להם הרבה טפלי פחותים מבן עשרים שאף לא היה להם קרוב שיריש לאבותיהם ויחזרו וירשו חלקו. וענה להם יהושע עיצה טובה שיזוהרו מעין רעה. וענו לו דמזרעו של יוסף הן ואינן צריכים לחשוש כלל מעין רעה ואף לא להשתדל בדבר.

תשובה ד.

1. יהושע וכלב ירשו את חלק המרגלים, ואיכא מ"ד דאף את חלק המתלוננים ירשו, לפי דהוקש בקרא דבנות צלפחד מתלוננים למרגלים, וסק"ד דהיינו כל המתלוננים כמי מריבה ועוד, אך דחו דא"כ ירתי לרוב ארץ ישראל והסיקו דהיינו דווקא מתלוננים שבעדת קורח.

תשובה ה.

1. יתכן דהיו אף טפי מעשרה, דיש לומר דמנו רק בתי אבות ולא טפלי. ומ"מ מה דכתבו ד' חלקים לבנות צלפחד הוא לרבותא, דלבאי הארץ נתחלקה ובת הבן כבן, ואף נוטלות חלק בכורה דארץ ישראל נחשבת מוחזקת.
2. דאף אי נימא דלבאי הארץ נתחלקה, מאי דתני במתניתא דבני המרגלים נטלו בזכות עצמם, היינו היכא שהיו בני עשרים בכניסתן לארץ. ומאי דתני דנטלו בזכות אבי אביהן, היינו כשלא היו בני עשרים בכניסתן לארץ, ולא איירי ממש בבני המרגלים, דהא המרגלים מתו בשנה השניה ובניהם ע"כ שהיו בני ל"ח בכניסתן לארץ, אלא בבני בנייהן איירי ונטלו בזכות אבי אביהן שהם אבות המרגלים.
3. איכא למימר דנטלו רק במטלטלין כיתידות אוהלים, דבהן ודאי היה מוחזק. אך מדכתיב ויפלו חבלי מנשה י', ע"כ דאיירי בקרקע, דכן הוא לשון חבל דהוא קרקע הנמדדת בחבל, ומוכרח דארץ ישראל נקראת מוחזקת.

תשובה ו.

1. הגמ' אומרת (לפי מה שהעמדנו שא"י מוחזקת) שנטתפק האם א"י מוחזקת היא לאבותינו דהיינו דכתיב מורשה, האם מורשים ואינם יורשים או גם שירשים וזה פשט שגם ירושה היא ומוחזקת היא.
2. מח' תנאים, דכתיב דבנות צלפחד באו לפני משה ואהרן ועדה וגו' אפשר שמשה לא ידע ושאלו אהרן וכו'. וע"ז נאמר ב' ביאורים חד מ"ד דסרס המקרא דקודם באו לעדה והפוך, וחד תירץ דבאו לפני כולם ביחד וס"ל בחולקין כבוד לתלמיד במקום הרב והגמ' מסיקה שאי רביה פליג ליה יקרא חולקין ואי לאו לא.
3. חכמניות דרשניות צדקניות, חכמניות בדרך ארץ שאמרו מפרשת יבמין אם כבן נירש ואי לאו תתייבם דרשניות שבן קודם לבת צדקניות שנישאו להגון.
4. הרשב"ם פירש בדרך ארץ וכדיבאר מורינו וזה הפשט ברשב"ם, משא"כ לתוס' היינו חכמת התורה.
5. שכיון דסובר שצלפחד היינו מקושש דהיה בכניסה למדבר א"כ הרי מוכח שלא נישאו עד שבאו לארץ והיינו 40 שנה דרצו לינשא להגון להם.

תשובה ז.

1. מבואר בגמ' דבנות צלפחד שהיו צדקניות ובטוחות שיעשה להם נס, שפיר סמכו על הנס [אמנם ברשב"ם מבואר שיוכבד עצמה לא סמכה על הנס]. וליוכבד נעשה נס שחזרה לימי נערותה ונתפשטו הקמטים ונתעדן הבשר וחזר היופי למקומו.
2. במסיבה אולינן בתר המופלג בזיקנה. ובישיבה הלך בתר המופלג בחכמה. ואם הזקן אינו מופלג, אולינן בתר החכם. ואם החכם אינו מופלג אולינן בתר הזקן. ובתרויהו שויין, דעת הרשב"ם שאולינן בתר הזקן. וממעשה דבנות צלפחד מוכח דבישיבה הלך בתר חכמה, מהא דשינו סדרן כשבאו לפני משה ולא נקטו כסדר גדולתן, אמנם איכא מ"ד דבנות צלפחד שוות היו בחכמה, וליכא ראייה.
3. משום דיש מצוה שנצטוו רק מקבלי התורה, כהסבת נחלה, ומאידך יש מצוות שנצטוו רק הבנים כגון כל מצוות התלויות בארץ. והאי קרא גבי טומאת מקדש וקדשיו איירי דבזה הזוהיר גם לבנים וגם לאבות, ומהתם ילפי' לכל התורה.

תשובה ח.

1. מדכתיב "זה הדבר" דבר זה לא יהיה נוהג אלא בדור זה. אבל לענין שחטי חוץ אף דכתיב נמי "זה הדבר" כיון דכתיב לדורתם לא ילפי' דהוא רק לדור זה. וכן פרשת נדרים דכתיב בה נמי זה הדבר, לא אמרי' דהוא רק לדור זה, אלא ילפי' זה זה משחטי חוץ [אבל בהסבת נחלה ליכא למילף, דאי נוהג לעולם לא ליכתוב זה, ורק לענין נדרים ע"כ צריך לכתוב זה, דהא מבעי ליה לגזירה שוה].
2. או מדכתיב זה הדבר וילפי' משחטי חוץ, דאהרון ובניו וכל ישראל שוים. ובתוס' ביארו דמכתיב ראשי המטות אמרי' דהם שוים ואין בי"ד שקול ולהכי הם ג'. ועוד ביארו דמדיחיד מומחה הוא בחד, ע"כ דהדיוטות שגם מתירים כדילפי' מאהרון ובניו וכל ישראל, הם בג'. ואו דילפי' לה ממועדי ה' נאמרו ולא הפרת נדרים, דדוקא מועדי ה' צריכים מומחים ולא הפרת נדרים והיינו ג'.
3. לענין הקדש בטעות, לכן לכל דבר שחל על פי דברו. ובית שמאי סברי דאף בטעות הוי הקדש, ולהכי לא מהני שאלה, דמה יהני להוכיח שלא התכוון, הרי אף בטעות הוא הקדש.
4. בעל בהפרה וחכם בהתרה. ולב"ש נפיק מזה הדבר. ולב"ה הוא סברא, דלבעל דניתן יום שומעו, מפיר את הנדר אפילו לאחר שחל. אבל חכם שניתן לו לעולם, ע"כ דהוא ע"י שמגלה שהנדר מעולם לא חל, והיינו דדוקא ע"י התרה.

תשובה ט.

1. דדוקא מועד ה' צריכים קידוש בי"ד, והיינו דמקדשים החדשים כדי לקבוע המועדים. וכן דדוקא במועדי ה' בעינן מומחין כמשה ואהרון. אך הפרת נדרים אפי' הדיוטות.
2. או שהותרו שבטים לבא זה בזה דכלה אותו דור, או דהותרו בנימין לבא בקהל דכלו אבות ונשארו רק בניהם שלא קיבלו עליהם, או שכלו מתי מדבר וחזר הדיבור אל משה, או שבטלי עגלי הזהב, או שניתנו מתי ביתר לקבורה, ואו שפסקו מלכרות עצים למערכה, ועשו שמחה שהשלימו זו המצווה הגדולה.
3. לדעת רשב"ם היינו שבאותו יום ידעו שכבר יותר לא ימותו במדבר דכבר כלה כל הדור שנגזרה עליו גזירה, והיינו דלאחר דמלא סיהרא ידעו שלא טעו בחשבון ועבר כבר ט' באב, וביארו התוס' לדבריו, דכיון שטעו וסברו דעדיין ימותו לא שמחו עד עתה, ואף הדיבור לא חזר אל משה. והתוס' ביארו בשם ר"ת שבטלה בו הגזירה, וכל אלו שהיו ראויים למות באותה שנה לא מתו. [או דהחשיבו להם כאילו היו פחות מבן כ' לפי דלא מלאה שנתן].

תשובה י.

1. בקרא מבואר דהיה משבט לוי, ועל כן לא נגזרה עליו הגזירה ושפיר יכול להיות שראה עמרם ואף נכנס אח"כ לארץ.
2. מבואר בקרא דמלחמת העי ויפול ממנו "כשלושים וששה איש" ומסקי' דהיינו מי ששקול כרובה של סנהדרין והוא יאיר בן מנשה, ומקשי' דהרי היה מיוצאי מצרים ואפי"ה חזינן שלא מת במדבר, ותירצו, דלפי שהיה פחות מבן כ' לא היה בכלל הגזירה.
3. על שבט לוי, כדכתב יפקודיו בן כ', יצא שבטו של לוי שנמנו מגיל ל' נואו דנאמרו במנין של ל' יום גבי פדיון, ואו דבאים לצבא העבודה מגיל ל' וכן לא נגזרה בפחות מבני כ' ויתירים על ס', דילפי' מעלה מעלה מערכין, ויצאו פחותים מבני כ' ויתירים מס' שאין דינם שוה לאלו שבני כ'.

תשובה יא.

1. דכתיב בקרא דיחלקו הארץ לוי"ג חלקים, והיינו לוי"ב שבטים ועוד חלק לנשיא, וע"כ דלשבטים איתפליג, וכן מדתני בברייתא דחלק זבולון עולה עתה ועולה עכו לחלקו.
2. היה אלעזר מלובש באורים ותומים, וכן הניחו קלפי ובו שמות השבטים וכן קלפי עם החלקים. והי' אלעזר מכוון באורים ותומים ואומר עתה יעלה שבט פלוני וחלק פלוני יעלה לחלקו, ואח"כ היו נוטלים מן הקלפי ונמצאו דבריהם מכוונים, ועשו כן כדי להניח דעת המרובים שנטלו מעט, להראות שהכל על פי ה'.
3. לעתיד לבא כל אחד ואחד יהיה לו שדה אילן ושדה כרם בבקעה ובהר, והחלוקה תעשה ע"י הקב"ה.
4. לענין אכות הקרקע, ודאי דחילקו לפי גודלה, דכנגד מעט עידיית נתנו הרבה זיבורית, וכנגד מרחק וקירבה נחלקו בברייתא אם העלו בכספים או בקרקע וארץ יהודה היתה יותר מעולה מאשר גליל, כיון דקרובה יותר לביהמ"ק, ועוד דהגליל קרובה יותר לארץ העמים ויכולים לכבושה.

תשובה יב.

1. ירש רק את כפריה ובנותיה שחוץ למגרשה ולה, דהרי חברון עצמה היא מערי מקלט היא ומגרשה.
2. דהבנות נוטלות לעולם כדי פרנסתן ואף שלא ישאר ירושה לבנים, [אבל נאמר הוא רק מנכסי האב ולא מנכסי האם].
3. דהן הבן והן הבת שווים לענין הא דבני ירושה הן ושייך עליהם הנחלה דריו"ח בן ברוקה. ודחו דהא סתם ואח"כ מחלוקת היא ולית הלכתא כוותה, ואמאי נימא דלהכי סתמה, ועוד מאי אלא הרי לא הושוו נכסי האב והאם. ומסקי' דאתי מתני' לאשמועינן דאין חילוק בין נכסי האב לנכסי האם, ולעולם נאמרו בתרוויהו כל דיני הירושה, וכשאינן בן הבת יורשת. אלא דחלוקים נכסי האם לענין שאין הבכור נוטל בהן פי שניים, ואין הבנות נזונות במקום בנים.

תשובה יג.

1. האם נוטל פי שנים בכל הקרקע כמו שיש אח אחד דנוטל פי שנים ממנו, או שכשיש חמש אחים מחלקים לשש ונוטל ב' חלקים ונפשט כצד זה מביום הנחילו שהתורה ריבתה נחלקה אצל האחים וכן יוסף דקיבל הבכורה וגמיר בכורה בכורה והתם כתיב דאפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו ל'.
2. בגלל שהוא נתן ליעקב אוכל ברדתו למצרים ונדחה דודאי נתן משל עצמו ולא מאחים ולכן במסקנא הטעם דבגלל צניעותה וצדקותה שמסרה הסימנים ללאה חזר אליה מה שהיה ראוי לה מתחילה דכתיב שהבכורה מרחל.
3. סתם הוי חסרון אבל אם זה בא מדבר טוב כלאה שבכתה על שתפול בחלקו של עשיו הוי שבח.
4. אם נבר תתבר ועם עקש תתעקש וגוי ויעקב התנהג כך עם לבן שאמרה לו רחל שירמהו שיתן לה לאה קודם.

תשובה יד.

1. עשיו ניתן רק ביד זרעו של יוסף והיינו דכתיב והיה בית עשיו לקש ובית יוסף ללהבה, והקשו מדוד שנלחם בציקלג בבני עשיו אף שלא הי' מיוסף, ותירצו דהא נוספו עליו בני מנשה, וכן הקשו מעוד קראי דמבו' דניצחו לעשיו אף שלא היו מבני יוסף, ותירצו דאף התם הי' בניהם ישעי שהי' מבני מנשה.